

Učiteljski Tovariš.

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Z orožjem v roki in v rezervi — na Amonite! — Kruha nam dajte! — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Slovenska Šolska Matica. — Dopisi. — Društveni vestnik — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Pripravniški tečaj v Idriji.

Z orožjem v roki in v rezervi — na Amonite!

Do sedaj smo govorili o vzrokih, zakaj je učiteljstvo prišlo v konflikt in končno do boja s klerikalizmom. Preden odbijemo napade s te strani, moramo v pojasnilo pogledati globoko v dušo delovanja te stranke. Znano je, da moramo učitelji dobro poznati individualnost svojih otrok, ako hočemo poučevati uspešno. »Vsaka glava ima svojo pamet«, pravi pregovor. Vsak otrok ima drugačno dušno zmožnost in nprav, s čimer se mora učitelj baviti pri pouku in odgoji. Nekateri so razposajeni, nagajivi, nemarni, leni, moralno popačeni, hudobni in nagnjeni k raznim slabostim, drugi so pa mišni, ubogljivi, pridni, lepega vedenja, nedolžnega srca in ukaželjni. Gledati moramo, da prve privedemo na pravo pot s pravimi in preišljenimi odgojnimi pripomočki in taktnim postopanjem ter da druge obvarujemo okuženosti prvih.

To delo je za vsakega vestnega učitelja silno težavno, ker se otroška individualnost vedno menjava, otrok imamo pa po naših šolah odveč, kar pravo odgojo silno otežuje. Vesten učitelj se nehote s časom privadi otroške individualnosti tako, da na mah spozna njene slabosti in vrline, da se takoj posluži pravih odgojnih pripomočkov. Ob kratkem rečeno: učitelji smo navajeni gledati globoko v otroško dušo in nprav, zato tudi prav dobro poznamo individualnost svojega naroda, s katerim vedno občujemo. In takisto z drugega stališča sodimo individualnost političnega boja, ki ga sedaj bijemo med seboj.

Povedali smo že, da hrepeni klerikalizem po nadvladi nad narodi, a to delo ni lahko, ker se mu v novejšem času postavljajo po robu nasprotne struje, pri nas liberalizem in socijalni demokratizem. Vsaka teh strank stremi doseči svoj ideal, zato se bje boj, žal, da večkrat nepošten boj. Očitajo drug drugemu grde reči, lažejo pri tem tako, da se vse kadi, obrekujejo, jemljejo drug drugemu čast in poštenje, da pride večkrat do tožbe in obsodbe; slepe javno mnenje, hvalijo in se bahajo s tem, kar je graje vredno i. t. d. Namenili smo se, da povemo resnico v obraz klerikalizmu, svojemu smrtnemu sovražniku, ker nas je ta obudil in nas pozval naravnost na boj!

Bojevniki klerikalizma so v pretežni večini duhovniki. Bili naj bi oznanjevalci Kristusovega nauka, oznanjevalci miru in ljubezni, ki tvorijo takoimenovano učečo cerkev. Za seboj

so ti ljudje potegnili na politično polje veliko našega krščanski veri vdanega, vernega in pobožnega ljudstva. To jim ni bilo težko storiti, ker imajo v rokah propovednico ter vsako nedeljo in praznik polne cerkve ljudstva. To ljudstvo je v večini nerazsodno v političnih zadevah. Zakaj ako hoče kdo vse politične spletkarije vedeti in poznati, mora mnogo let čitati razne politične liste, mora slišati več zvonov, primerjati to in ono, pri tem pa misliti, preden pride do jedra resnice, do namena političnega boja. Naše ljudstvo pa bere malo, ker se mora boriti za obstanek. Nima zato dovolj časa, večkrat pa tudi veselja ne. Ogromna večina našega preprostega ljudstva bere samo »Rodoljuba« ali »Domoljuba«, le malo jih je, ki bero naše dnevnik in tednike. Mnogo jih je, ki znajo sicer čitati, pa ne čitajo nič; mnogo je pa tudi takih, ki bi radi čitali, pa tega ne znajo, ker niso hodili v šolo. Vemo iz lastne izkušnje, kako je sicer naše ljudstvo ukaželjno, a časnikov ne mara naročevati. Zdi se mu škoda denarja v ta namen. Kdaj pridemo do tega, kakor je to običajno na Angleškem, Francoskem, pa tudi na Nemškem in v Zedinjenih državah, da bi kmet takorekoč oral s časnikom v roki? Do tedaj bo še mnogo Save izteklo v morje. Naše ljudstvo je preveč pohlevno in pobožno; in v tej preprosti pobožnosti je nerazsodno za višje duševne politične spletkarije. Verjame zlasti to, kar sliši v cerkvah. Vajeno je na sv. kraju slišati božjo resnico, zato misli, da je vse to res, kar se oznanja s propovednice tudi v posvetnih zadevah. Duhovnikom, ki razpravljajo po cerkvah politične zadeve, verjame naše ljudstvo vse, ker je vajeno, da tukaj posluša božjo resnico, ker duhovnike spoštuje kot oznanjevalce božje besede in dušne pastirje, ker se jih boji, meneč, da mu lahko škoduje, ako jih slepo ne sluša in se ne pokori njih ukazom. Ne čudimo se torej, da so imele zadnje volitve take uspehe, ker so po naših cerkvah brali pastirska pisma s poukom, kako morajo voliti, ter so ljudem na tem kraju razlagali, da naredi vsakdo smrten greh, kdor voli brezverca — liberalca.

Ako je to delovanje po naših cerkvah dovoljeno ali ne, zato nam ni nič mar, ker o tem ne bomo dajali mi odgovora, ampak duhovščina, ki rabi posvečene kraje za boj v dosego posvetnih namenov; pribiti hočemo le to, kako nespametno, smešno in neumno je, ko se klerikalizem baha dannadan s svojim zvesto vdanim ljudstvom, ki bo govorilo pri prihodnjih volitvah o naši usodi. Nehote nam prihaja na misel izjava nekega poslušalca teh agitatoričnih propovedi po naših cerkvah pred volitvami. Dejal je: »Klerikalci nam

naj dado pred volitvami samo eno nedeljo na razpolaganje propovednice v cerkvah, da ljudstvu odkrito povemo namero klerikalizma, in prepričani smo, da ne bo nikdar več tako glasovalo pri volitvah.« Prepričani smo, da bi se to tudi zgodilo tako.

Naše ljudstvo se boji pekla, to ve klerikalizem prav dobro, zato so pa žugali z večnim pogubljenjem vsakomur, kdor glasuje z brezverci.

Vprašanje nastane sedaj, ali smo res brezverci tisti, ki se upiramo klerikalni nadvladi. Klerikalizem pita vse tiste, ki se slepo ne pokoravamo njegovi politiki, z brezvernimi liberalci. Koliko je resnice na tem? Pri nas ne vlada takoimenovani židovski liberalizem, ki je veri in njenim naukom naravnost nasproten. S takim liberalizmom nimamo opravka.

Priznavamo resnice katoliške cerkve in tudi po možnosti živimo tako. Celu usposobljeni smo, da poučujemo verouk, ako je sila in potreba. Pa tudi naši takoimenovani liberalni listi niso iz principa katoliški veri nasprotni, čeprav tuptam v boju s klerikalizmom prav hudo udarijo po tej ali oni verski resnici. To moramo pripisovati boju s klerikalizmom, ki naravnost izziva hude in izdatne odgovore. Pa ne čudimo se, da store to liberalni listi, saj celo klerikalni listi bijejo verskim resnicam naravnost v obraz, čeprav jih pišejo veččaki te vere.

Ako se upiramo klerikalni nadvladi, se opiramo na nauke Kristusu samega. Saj je učil: »Ptice pod nebom imajo svoja gnezda, lisice jame za svoja bivališča, le Sin človekov nima prostora, kam nasloniti svoje glave.« Siromak je bil od rojstva do smrti, čeprav bi bil lahko kot Bog bogat ter živel v razkošnosti. Samo ponižnost, ljubezen, usmiljenost in radodarnost vidimo v njegovem življenju. Ako naši klerikalci kot Kristusovi namestniki oznanjajo njegove nauke ter priporočajo, da naj živimo po njih, zakaj jih pa oni ne posnemajo in ne živijo po njih?

Ni zadosti, da imajo posvetnega blaga za potrebo in preko nje dovolj, imeti hočejo ves svet v svoji nadoblasti, kraljevati hočejo vesoljnemu svetu tudi v posvetnih zadevah, imeti hočejo prvo in zadnjo besedo v politiki, v posvetnem gospodarstvu, v zbornicah, v posameznih društvih, nad narodnim blagom in sploh povsod, tudi nad šolo in učiteljstvom. In to se nič ne ujema s Kristusovimi besedami: »Jaz nisem kralj tega sveta. Moje kraljevstvo ni od tega sveta.«

Ako pobijamo nadvlado klerikalizma, se opiramo na Kristusove nauke in delamo prav, klerikalizem pa ne. Mi smo na pravem potu, on pa ne, ker je zabredel v posvetno vojno, ki jo imenuje vojno zoper brezverce, a to le z namenom, da bi slepil ljudstvo in na ta način prišel do zelenega smotra. Poslužuje se pri tem laži, obrekovanja v besedi in tisku, kar bije svetim resnicam naravnost v obraz. Smelo trdimo, da je klerikalizem bolj brezverski kakor liberalizem, kar bomo tudi pozneje dokazali.

Ako bi bili klerikalci kot pravi učitelji sv. vere samo sotrudniki v posvetnih zadevah brez one iluzije, da mora ravno njih beseda vedno veljati, bi ne bilo tega boja, in vera bi s tem veliko pridobila in imela povsod več ugleda in spoštovanja. To večno poželenje po posvetnem blagu in to pehanje za nadvlado škoduje jako veliko, ker se ljudstvo s tem pohujšuje, in na dan prihaja — verski indiferentizem. Ljudje pravijo navadno: »Če bi duhovniki verjeli na pekel, ne bi delali tako. Njih bog je trebul, ker se vedno poganjajo le za denar, dobiček in komando.«

Ako se torej bojujemo zoper klerikalno nadvlado, delamo dobro delo, čeprav nas klerikalizem imenuje brezverce.

Pravijo: Pravi katoličan mora vedeti glavne verske resnice ter tudi živeti po njih. Ako to zahtevajo od nas, smemo toliko bolj to zahtevati od tistih ljudi, ki ljudstvu oznanjajo vero, da po nji živijo, se po nji ravnaajo in po teh naukih uravnajo vse svoje delovanje in nehanje. Učitelje opazuje v šoli dannadan na stotine nedolžnih oči in src in z njimi vred vsa šolska okolica, zato smo primorani, da živimo moralno, vestno delujemo, da ne pohujšujemo s svojim vedenjem v šoli in zunaj nje šolske mladine, da ne dajemo povoda javnosti, da nas kritikuje, kar bi nam vzelo ugled in spoštovanje. Kakor opazujejo nas otroci in odrasli ljudje, tako opazujejo ti našo duhovščino, ki ima skrb za dušni blagor ljudstva. Imamo nekaj duhovnikov, ki so v resnici vsega spoštovanja vredni, ki jih ljudstvo tudi visoko spoštuje, ker zgledno in moralno živijo, se ravnaajo po veri ter ne dajejo povoda uničevalni javni slabi kritiki. S takim duhovnikom se da govoriti pametna beseda, ker obsoja naravnost uničevalno ravnanje klerikalne politike, a pomagati si ne more prav nič, ker se mora uklanjati terorizmu in pritisku od zgoraj, boječ se za svoj kruh in obstanek. Od takih duhovnikov smo se naučili in tudi iz njih ust zvedeli marsikaj, kar povemo o priliki klerikalizmu v obraz. Žal, da je takih duhovnikov le malo.

Pretežna večina je vzgojena v duhu klerikalizma, ki je začel poganjati ob nastopu knezonadškofa Missie. To duhovščino imenujemo navadno mlado duhovščino. Ta je, naravnost in resnično povedano, fanatična, bojevita, neumorno delavna za klerikalni ideal, rabi cerkev po izreku Kristusa za brlog razbojnikov, se peha dannadan za posvetno gospodarstvo in ljudsko nadvlado in pri tem zanemarja svoje stanovske dolžnosti. Več izmed nje živi nemoralno v veliko pohujšanje naroda in oskrunja s tem verske nauke.

Vprašanje nastane, ali je prav in pravično, obsojati vse duhovnike, dobre in slabe, ker razumevamo pod klerikalizmom vse duhovnike sploh in s temi tudi tiste, ki so klerikalni politiki vdani pristaši. Nekateri celo trdijo, da se ne more pravzaprav ločiti klerikalizma od vere in učeče cerkve. To bi bilo slabo, ako ne bi mogli ločiti plevela od zrna in osata od koristne rastline. Po naših cerkvah uče, da morajo verni spoštovati duhovnike kot Kristusove namestnike. Kdor jih ne sluša, kdor jih zaničuje, obrekuje, in jim ni slepo pokoren tudi v posvetnih zadevah, ta zaničuje cerkev in jo preganja.

Preden stopimo do sklepa in definicije o tem, naj navedemo samo en zgled. Priliko smo imeli, da smo slišali duhovnika, ki se je zagovarjal pred svojimi župljani, ker je prišel z njimi v strahovito nasprotje. Zaradi njegovega netaktnega postopanja, zlasti zaradi zmerjanja po končani propovedi z lece in zaradi slabih informacij potom tercijalk so ga sovražili vsi župljani, še celo s cerkovnikom sta bila navzkriž. Edini učitelj se ni vtikal v to. Bil je v tej zadevi nad strankami. Zato mu je duhovnik razložil vso zadevo od kraja do konca. Podrobnosti tega nesoglasja nimajo za javnost nobene veljave. Krivda je bila na strani župljanov, ki so dali povod, da ni mogel njih dušni pastir vsega zamolčati; krive so bile tercijalke, ki so hodile župniku trobit na uho vse verjetne in neverjetne reči in končno je bil kriv tudi župnik sam, ker ni znal s taktim postopanjem, z ljubeznijo in mirnostjo pomiriti razburjenih duhov. Prosil je za novo župnijo, pa je ni dobil. Ostalo mu ni družega, kakor

da se pomiri z župljani. Napravil je samo o tej zadevi tri četrt ure dolgo propoved, ki jo naj navedemo samo v glavnih potezah.

»Predragi bratje in sestre v Kristusu! Več let sem že pri vas; učil sem vas marljivo in skrbel za vaš dušni blagor, pa za vse to sem žel samo sovraštvo, prepir in nevhvaležnost Kristus je govoril prav, ko je že naprej povedal, da bomo njegovi namestniki preganjani do konca sveta. Tako ne sme iti več naprej, vi ne smete več svojega dušnega pastirja preganjati, ga obrekovati, mu delati žalost, mu nagajati z vpitjem ponoči ter delati ravno nasprotno, kakor vas uči. Povedati vam moram, da tistega kdor preganja božje maziljence, zadene že na tem svetu večkrat kazen božja. (Navedel je razne zglede iz sv. pisma.) Kdor se upira duhovščini, ta se upira sv. cerkvi, ta se upira Kristusu samemu. Duhovniki tvorimo učečo nezmotljivo sv. cerkev, ki ji morajo biti verniki pokorni in vdani; ubogati jo morajo v dušnih in telesnih zadevah, da ne zabredejo v pregrehe in večno pogubljenje. Res je, da smo mi tudi navadni ljudje, slabostim podvrženi, grešimo lahko kakor vsak drug človek, a morajo verniki o tem molčati, ker zaslužimo kot Kristusovi namestniki večje spoštovanje, večji ugled kot navadni ljudje. O naših slabostih ne sme nihče javno govoriti, ker bomo mi sami dajali pred Bogom odgovor za svoje delovanje.« — To so glavne misli te propovedi. Pomagano je bilo za nekaj časa, dokler niso ljudje pozabili teh besed. Ker se je pa njih dušni pastir ravnal po starem, se je vrnil prejšnji prepir in prejšnje sovraštvo. Župnik se je moral umakniti.

Dobil je silno težko župnijo nekje v gorah, kjer je bil še bolj nezadovoljen; prehladil se je, obolel ter po dolgi, hudi bolezni umrl. Bog mu daj dobro! Trpel je veliko, a največ po lastni krivdi. (Dalje.)

Kruha nam dajte!

Nemški pesnik Herder je izrekel v nekem javnem govoru v Weimarju povodom šolske slavnosti te-le besede: »Wenn man den Lehrer auf den Fuß eines Lohndieners nimmt, verliert er allen Mut.« Mož se je menda takrat jako, jako zmotil. Ako bi bile te njegove besede istinite, bi nam pač ne bilo treba vedno in vedno vzdihovati, da smo tako slabo plačani.

Vendar so pa pričeli po mnogih krajih prosvetljene Evrope misliti na izboljšanje gmotnega učiteljskega stanja. Abstrahujemo pač misli o izboljšanju učiteljskih plač drugih držav, temveč ozremo se lahko nekoliko na avstrijske kronovine, špocialno na Kranjsko.

V budgetnem odseku avstrijske delegacije je zahteval delegat dr. Kramar, da se izboljšajo plače bosanskim učiteljem. In v hrvatskem saboru teče ravno sedaj debata o povišanju plač hrvatskemu učiteljstvu. V minuli sesiji deželnih zborov avstrijske tostranske polovice je bilo pač tudi več deželnih zborov, kjer je bila na dnevnem redu točka o izboljšanju učiteljskih plač. Več ali manj dobrega se je povsod storilo v tem oziru, le vojvodina Kranjska je delala in še dela v tem pogledu svojo posebno posebnost.

Vse kranjsko učiteljstvo brez izjeme bodisi te ali one narodnosti, bodisi tega ali onega »veroizpovedanja« je jako radovedno in težko pričakovalo zasedanja deželnega zbora, kaj misli le-ta ukreniti zaradi učiteljskih plač, ko je vesoljno kranjsko učiteljstvo tako solidarno in dostojno manifestovalo za izboljšanje svojega, v resnici škandaloznega gmotnega po-

ložaja na znanem velikonočnem shodu. Optimisti so si mnogo, premnogo obetali od tega shoda, a peščica nas pesimistov smo pa prav pesimistično sodili o tem shodu. In up nas ni varal!

Prvi, ki je pokazal svoje konjsko kopito vkljub tako sladkodonečim obljubam dr. Ig. Žitnika na II. obč. zboru »Slomškarije«, vkljub sladkim besedam »Slovenca«, vkljub izjavi poslanca Povšeta in vkljub podpredsednikovi časti poslanca Jakliča na imenovanem shodu — je bil dr. Šusteršič. V pokojnem »Katoliškem domu« je predložil celo listo onih mož, ki so se »zavezali«, prispevati prostovoljno svoj obolus na žrtvenik nenasitnih učiteljev. Zaman pričakujemo obelodanjenja tega imenika. Izjavljamo pa obenem, da ne reflektujemo prav nič na te prostovoljne doneske; drznemo se pa vendar zaradi kolegijalnosti prositi, da naj se vsaj nagrade iz teh prostovoljnih doneskov oni junaki in one junakinje, ki vztrajajo tako zvesto v vrstah »Slomškove zveze.« Bodite prepričani, da nas s tem najlažje priženete do one spokorjene izjave, ki jo zahteva ta prvak klerikalne »čiste stranke.«

Znana izjava zaradi prostovoljnih prispevkov v prid izboljšanja učit. plač je imela jako povoljen uspeh. Segla je celo do ušes velikega severnega pesnika Björnsona. Ko je le-ta čul, kako temeljito se misli osvoboditi kranjskega kmeta vsakega davka — da bo lažje zmagoval »majhna« bremena katoliške oligarhije — takoj je daroval znesek 21.000 K, ki jih je prejel povodom svoje osemdesetletnice, v to, da se izboljša gmotni položaj — učiteljstva njegove domovine.

Prišlo je zasedanje deželnega zbora. Plače so se nam zvišale — z obstrukcijo. In kmetu so se davki znižali — z obstrukcijo — v podobi v zraku viseče pobožne želje — obče volilne pravice.

Uspeh vseh zgoraj omenjenih obljub je ta, da si mora kranjsko učiteljstvo numerirati svojega rojstva kosti. Dela ne bo premnogo, ker si jih bomo jako lahko sešteli na svojih suhih telesih, pač bi pa bila to prava umetnost storiti na raznih duhovnih posodah.

Klerikalna stranka sedaj dolži narodno-napredno stranko, da je ona preprečila izboljšanje učiteljskih plač, ker ni hotela delati v finančnem odseku. Klerikalna stranka pa hoče vkljub vsemu temu zastaviti vse svoje moči v to, da se učiteljsko gmotno stanje kmalu in tudi kar najizdatneje izboljša.« (Slov. Učitelj št. 22. str. 330.)

Dobro! Vzemimo, da je to vse gola, prava pravcata istinitost. Da pa odvežemo obe stranki njenih grehov, in da damo tudi naši deželni vladi kakor tudi deželnemu šolskemu svetu priliko, da mu ne bo treba še nadalje ponujati penzionistom 20—40 K za supulture, drznemo si sledeče nasvetovati.

Izjava.*)

Visoki deželni zbor vojvodine Kranjske!

Resolucije, ki jih je sprejel velikonočni shod kranjskega učiteljstva in ki jih je odobrila narodno-napredna stranka, niso dobile soglasnega potrdila klerikalne stranke. Učiteljstvo je sprejelo z žalostjo na znanje to neprijetno vest. Toda enako razburjenje in obup pa je prinesla med učiteljske vrste novica, da je deželni zbor zaključen in da bo zopet sklican — Bog vedi kdaj, in da pride šele tedaj med drugimi predmeti v razpravo morebiti tudi toliko zaželena in zahtevana regulacija pravnih razmer učiteljstva.

*) Glej »Učit. Tovariš« št. 3. 1904. str. 22.

Kolikor državna in deželna uprava, toliko uprave javnih in zasebnih podjetij izkušajo spraviti sedaj v pravično soglasje prejemke svojega podrejenega osebja z vedno naraščajočo draginjo najpotrebnejših živil. — Temu v dokaz navajamo dejstvo, da je dala državna uprava ravnokar prelep zgled požrtvovalne velikodušnosti. Ker ni prišlo do sporazumljenja med gosposko in poslansko zbornico državnega zbora glede zakona o uravnavi plač avskultantom in sod. vajencem, je odredilo c. kr. ministrstvo, spoznavši potrebo nujne pomoči, da se administrativnim potom povišajo in začasno uredi plače imenovanih uradnikov, dokler se ne sklene dotični zakon.

Visoki deželni odbor naj izvoli posnemati v tem drž. upravo ter naj nakaže vsem učiteljem in učiteljicam na javnih ljudskih šolah dežele primerno osebno doklado, ki jo bodo dobivali do sprejetja in potrditve novega šolskega zakona. Na ta način ugodi visoki deželni odbor le upravičenim zahtevam vsega učiteljskega stanu.

Razlogi s stališča pedagogike, pravičnosti in človekoljubnosti odločno zahtevajo, da se to zgodi brez odlašanja!

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

II.

Vprašanje: Moj nadučitelj je navdihnjen s tovariškim duhom, ravna prav prijateljski in ljubeznivo z menoj. Hvaležen sem mu zato, a vendar ne tako, da bi slepo odobral vse njegove nazore, ki diše često po hlapčevanju. Najini nazori se često križajo, kar pa na najino prijateljstvo in tovarištvo ne vpliva škodljivo. Kjer se ne vjemava, iščeva po knjigah, pri sosednjih tovariših i. t. d. temelja in dokazov za svoje trditve. Često zmaga on, tuintam zopet jaz. Kakor nalašč so začeli izkušeni naši tovariški dohtarji pisati recepte v »Uč. Tov.« K njim se zatekam tudi jaz s svojo bolno zadevo, proseč zdravila.

Moj tovariš in nadučitelj prireja namreč po večkrat na leto v šoli s šolsko mladino predstave, petje itd. ter vsako prireditve prej okrajnemu šolskemu svetu naznani, češ, ta mora za vse vedeti, kar se godi v šoli. Jaz sem nasprotnega mnenja, da namreč tega ni treba okrajnemu, temveč krajnemu šolskemu svetu naznaniti; zakaj krajni šolski svet je nadzorovalna oblast prve, a okrajni druge inštanca. Prosim velenjenji kolegij gospodov dohtarjev v naši »pisarni« za pravno tolmačenje te zadeve. Hruška.

Odgovor: Pravo je na tvoji strani. Ta nazor utemeljujem s sledečimi zakonitimi določbami:

1. Odstavek drugi § 29. šolskega in učnega reda z dne 20. avgusta 1870, nalaga sicer učitelju dolžnost, da ne sme šolskih prostorov niti sam rabiti niti rabiti dati v zadeve, ki nasprotujejo njihovemu namenu; ne nalaga mu pa dolžnosti, da bi moral o tem, če jih je za kako zadevo rabil, naznaniti ali poročati okrajnemu šolskemu svetu. Kjer je naučno ministrstvo hotelo, naj učitelj o svojih ukrepah preskoči prvo inštanco ter poroča okrajnemu šolskemu svetu, tam je to izrečno v naredbi izreklo, n. pr. v § 31. šolskega in učnega reda ono izrečno terja, da mora šolski vodja vsakokrat poročati okrajnemu šolskemu svetu, če je podelil kateri učiteljski osebi dopust svoje šole do 3. dni, v § 29. pa ta terjatev ni prav nič omenjena. Šolski vodja je pač odgovoren za šolske

prostore, ni mu pa treba prositi dovoljenja za nameravano rabo na okr. š. svet, niti mu ni dolžan nameravano rabo naznaniti. Če tvoj nadučitelj vendar tako postopa, dela to ali iz neosnovane boječnosti, ali pa iz nevednosti, oziroma krivega tolmačenja zakonitih določb.

2. Iz stališča nadzorovalnega zakona z dne 8. svečna 1869. je primerno, da učitelj, oziroma šolski vodja ta svoj namen — ne terja se uradno — vsaj zasebno naznani krajnemu šol svetu; zakaj v zmislu § 3. rečenega zakona je šola (pouk in poslopje) izročena v nadzorstvo kraj. šolskega sveta. Okrajni šolski svet je v tej zadevi druga inštanca in ni zakonito utemeljenega povoda prvo inštanco prezreti. Kot druga inštanca dobi okrajni šolski svet v tej zadevi le tedaj besedo, če se mu da priložnost, razsojati prepis, oziroma obsojiti zlorabo šolskih prostorov.

3. Tudi iz stališča lastninske pravice nima niti okrajni niti deželni šolski svet s to zadevo prav ničesar opraviti. Šola ni last niti okrajnega niti deželnega šolskega sveta, temveč ona je last šolske občine. Vsako šolsko poslopje je s pripadajočim posestvom vred v zemljiški knjigi vknjiženo na »šolsko občino«, nikoli na krajni, a še manje na okrajni šolski svet. V onih krajih, v katerih se meje šolske občine vjemajo z mejami politične občine, je lahko šola vknjižena na posest politične občine. Posestnik je gospodar svoje imovine. Ker zastopa šolsko občino na kmetih krajni (a ne okrajni) šolski svet, sme krajni šolski svet na podlagi sejnega sklepa učiteljstvu vsako rabo šolskih prostorov, za katere sibo, najše tako koristne namene (seveda izvzemši predpisani pouk šolske mladine) prepovedati. Okrajni šolski svet pa ne more vsake rabe šolskih prostorov prepovedati, temveč samo tisto, kar nasprotuje namenu šole (pojem šola se sme tu nanašati tudi na odrasle ljudi.) A tudi šolsko vodstvo mora v zmislu § 29. šolskega in učnega reda kraj. šolskemu svetu in vsaki drugi korporaciji, četudi bi ta bila okrajni šolski svet, prepovedati rabo šolskih prostorov za zadeve, ki nasprotujejo namenu šole. Če pa se nameravana raba ne vjema z namenom šole, še s tem ni rečeno, da mu nasprotuje. N. pr. na tvoji šoli se prirejajo s šolsko mladino slavnosti, predstave i. t. d., te se ne vjemajo z namenom šole, a mu ne nasprotujejo, ker imajo za mladino in ljudstvo vendar mnogo poučnega na sebi ter pospešujejo in večajo veljavo šole. Torej je iz stališča šolskega in učnega reda odvisno od šolskega vodje, oziroma učiteljstva, iz stališča nadzorovalne oblasti in lastninske pravice pa od krajnega šolskega sveta, če se smejo v šoli take predstave prirejati. Okrajni šolski svet nima s tem tako dolgo noženega posla, dokler se kaj protizakonitega ne zgodi in je torej pravzaprav pravna nezmysel, če tvoj nadučitelj vsako rabo šolskih prostorov naznanja okrajnemu šolskemu svetu, izvzemši slučaj, če je okrajni šolski svet izdal v tej zadevi ukaz zaradi evidence in statistike.

Posamezni taki slučajni niso sami na sebi škodljivi, lahko pa sčasoma izzovejo bolne razmere v naših stanovskih pravicah ter ustvarijo okrajnim šolskim svetom prejudic, češ, ker ste doslej prostovoljno to toliko let naznanjali, se je navada uveljavila ter postane odslej vseobča dolžnost.

Zatorej spoznavajmo svoje pravice ter si jih varujmo!

Dohtar Jona.

III.

Vprašanje: V mojem krajnem šolskem svetu je hipoma poslal župnik svojega kaplana k seji krajnega šolskega

sveta in se dal po njem nadomeščati. Ali je to župnikovo postopanje zakonito opravičeno? Mazilovič.

Odgovor: Župnikovo postopanje ni zakonito opravičeno; zakaj noben član krajnega šolskega sveta se ne more dati po drugi osebi pri seji zastopati. Vsi sklepi dotične seje so zaraditega neveljavni.

Znan mi je sledeči slučaj: Pred 13. leti se je dal neki župnik v nekem kraju na Štajerskem na isti način zaradi bolezni nadomeščati po svojem kaplanu pri seji krajnega šolskega sveta z naročilom, v nji v vseh zadevah proti učitelju glasovati. Učitelj je takoj spoznal nezakonitost tega početja, proglasil vse sklepe za neveljavne ter vložil ugovor na okrajni šolski svet, ki je hočeš, — nočeš, moral sejo kraj. šolskega sveta in vse njene sklepe razveljaviti ter odrediti novo sejo. To je župnik, ki je bil tudi član okrajnega šolskega sveta, predsednikov namestnik in glavarjev prijatelj, debelo gledal, da je moral učitelj zmagati in da se je on pred kmetom in gospodo tako hudo vrezal.

Ta dogodek ti daje direktivo, kako postopaj tudi ti, oziroma kateri drugi član ali ves krajni šolski svet v tej zadevi.

Nekateri gospodje duhovniki mnogokrat o pravici niti pojma nimajo; zato jih pošiljajmo v šolo, da se je od a do ž do dobra nauče!

Dohtar Ribež.

Slovenska Šolska Matica.

(Dalje.)

Za tako obsežno delovanje pa niti ti člani ne zadostujejo; zato je treba poiskati še drugih dohodkov. V ta namen se je obrnila Matica s prošnjo za denarno podporo na deželni zbor kranjski, na c. kr. naučno ministrstvo, na 87 posojilnic in hranilnic ter jim poslala izdane knjige. Deželni zbor kranjski in naučno ministrstvo še nista rešila prošnje, izmed posojilnic in hranilnic pa so le nekatere ustregle odborovi prošnji s tem, da so pristopile društvu kot ustanovnice ali letnice, ali pa so darovale društvu večjo vsoto, kakor n. pr. Mariborska posojilnica 50 K.*)

Hvala jim! Velika večina pa se prošnji še ni odzvala. Največ bi se pri teh zavodih moglo storiti za društvo z osebnim vplivanjem na dotične odbornike. Zato pa imajo največ prilike poverjeniki, ki so večkrat v najtesnejši dotiki z njimi. Pravtako naj gg. poverjeniki pridobivajo za društvo druge imovitejše rodoljube itd. Le na ta način si bo postavilo društvo trdno podlago, na kateri bo moglo vzgraditi zasnovano podjetje in izvrševati svojo nalogo.

Matica se je obrnila na deželni odbor kranjski s prošnjo za podporo za izdavanje metodiških knjig za učiteljišča, zlasti za dovoljenje pisateljskih nagrad, za »Navodilo« k Črnivčevi I. Računici. Tej prošnji pa se ni ugodilo, ker to »Navodilo« ni učna knjiga in ni aprobirano od naučnega ministrstva.

Da si osnuje svojo knjižnico, je stopila Matica v knjižno zvezo z vsemi slovanskimi in nekaterimi nemškimi društvi ter jim v ta namen poslala svoje publikacije. Odborovemu vabilu so se dozdej odzvala društva; Dědictví Komenského v Pragi z večjo zbirko knjig (s posredovanjem g. Jana Lega) »Učiteljsko udruženje« v Belgradu (z 81 knjigami, oziroma

zvezki) in »Hrv. pedagog. književni zbor« v Zagrebu (z lanskimi knjigami.)

Svoje knjige je Matica podarila društvu »Ilirija« v Pragi in 5 koroškimi članom.

Knjige so se poslale tudi vsem slovanskim in nekaterim nemškimi šolskim listom v oceno.

S »Hrv. pedagoško-književnim zborom« v Zagrebu je stopila »Slov. Šolska Matica« v zvezo medsebojnega zamenjavanja vsakoletnih publikacij s temi-le pogoji:

1. Vsak društvenik imenovanih dveh društev dobi vsako leto, ako želi, poleg knjig svojega društva tudi publikacije drugega društva.

2. V ta namen ima dotični društvenik plačati razen društvenine svojega društva polovico letnega doneska drugega društva.

3. Za dobivanje knjig drugega društva namenjena vsota se dotičnemu odboru pošlje od odbora, ki je prispevek sprejel obenem z lastno društvenino.

Polovica letnine za »Hrv. pedagog.-književni zbor znaša 1 K. Letos se je oglasilo 75 Matičarjev za hrvatske knjige, ki jih dobe naravnost od imenovanega društva. Sedem Matičarjev prejme tudi dozdanjih 8 zvezkov »Pedagogijske enciklopedije« po polovični ceni, t. j. po 60 h za zvezek.

Svoje pisatelje, katerih je obilo, je nagrajevala Matica tako, da jim je plačevala po 40 K od tiskane pole ali po 250 K od tiskane strani. Urednik V. Bežek je dobival po 20 K od pole, gosp. Schreiner za stvarno ureditev Učnih slik po 100 K, tajnik Fr. Gabršek pa za poslovanje in sestavo imenika 100 K.

Po svojih pravilih prireja Matica tudi pedagoška predavanja. Dozdaj so bila naslednja:

1. G. ravnatelj Andr. Senekovič je dne 29. decembra 1900 v tukajšnji elektrarni razkazoval elektriške naprave.

2. G. prof. Iv. Macher je dne 25. marca 1901 v fizik. dvorani tukajšnje c. kr. I. drž. gimnazije predaval o rdečem snegu, krvavem dežju in drugih nenavadnih prirodnih prikaznih.

3. Dne 18. maja 1901 je predaval g. H. Schreiner v tukajšnjem »Narodnem domu« o fantaziji.

4. Dne 13. junija in 4. julija 1901 je predaval gospod prof. V. Bežek v Gorici o našem pravopisu in pravorečju.

5. G. ravnatelj Schreiner je govoril dvakrat (enkrat dne 5. decembra 1901 v učitelj. društvu za mariborsko okolico in dne 27. decembra 1902 v Narodnem domu v Ljubljani), o analizi duševnega obzorja otroškega.

6. G. prof. in c. kr. okr. šol. nadz. dr. J. Bežjak je leta 1902 predaval v učit. društvu za šentlenartski okraj o razlaganju besed, izrazov in rekel pri obravnavi beril v ljudski šoli.

7. Dne 5. oktobra 1902 je predaval g. prof. V. Bežek pri okr. učit. konf. v Gorici o formalnih in didaktičkih stopnjah in pa o razvijajoče — vpodabljačem pouku.

8. Dne 8. aprila 1903 je g. ravnatelj H. Schreiner razpravljaval formalne stopnje v Narodnem domu v Ljubljani.

9. Danes popoldne bo v tej dvorani predaval g. prof. V. Bežek o razvijajoče — vpodabljačem pouku.

Iz teh podatkov je razvidno, da se je odbor pošteno trudil, da zadosti svoji nalogi. Dela je bilo ves čas in na vseh straneh veliko, še več pa ga čaka. Toda odbor se ni strašil truda, ker si je bil v svesti, da je le na tej poti moči povzdigniti naše pedagoško slovstvo in s tem naše šolstvo. Ali in v koliko je izvršil odbor dano mu nalogo, o tem naj sodijo danes častiti društveniki sami.

*) Posojilnica v Ljutomeru 40 K, posojilnica v Trebnjem 20 K, posojilnica v Šmarju 20 K, posojilnica v Celju 20 K. Južno štajerska hranilnica v Celju je kupila knjig za 30 K, Posojilnica v Celju je postala ustanovnik z 80 K, posojilnica v Konjicah pa s 40 K.

K tajnikovemu poročilu predlaga gosp. nadučitelj L. Perko, naj se v prihodnje ne da Katoliški Tiskarni nobena knjiga več tiskati, ker se v njej tiska tudi »Slovenec«, ki napada učiteljstvo in zasramuje veliko večino članov.

O tem predlogu se je vnela daljša debata. G. predsednik zagovarja dozdanje odborovo postopanje kot edino pravilno, zakaj društva ne vodijo politični nagibi, zato so bili odboru pri oddajanju tiskarskih del merodajni le go-spodarski oziri.

G. prof. dr. Jak. Žmavc želi, naj se društvo ne vtika v strankarske prepire.

G. nadučitelj Jos. Mešiček predlaga, naj se ne gla-suje o stavljenem predlogu, ampak naj se vsa stvar prepusti odboru. Pri glasovanju se ne sprejme noben predlog; Perkov predlog se odkloni s 15 proti 11 glasom, ostali člani so se vzdržali glasovanja.

G. učitelj L. Jelenc protestuje proti veljavnosti gla-sovanja, češ, da so tudi neudje glasovali proti Perkovemu predlogu; zato prosi g. predsednika, da konstatuje, kdo je član in kdo ni, ter nasvetuje, naj se razveljavi sklep.

G. predsednik opomni, da mu ni več mogoče dognati, kateri neudje bi bili glasovali.

3. O dozdanji denarni upravi je poročal blagajnik, g. Andr. Senekovič, kakor sledi:

A. Računski sklep za I. upravno leto.

(t. j. za dobo od 24. oktobra 1900 do 15. junija 1902)

Tek. št.	D o h o d k i	K	h
1	Udnina: od 825 udov za leto 1901 3300 K » 74 » » » 1902 296 »	3596	—
2	Ustanovna:	464	—
3	Obresti od ustanovnine za l. 1901	12	27
4	Obresti od začasno naloženega denarja za l. 1901	82	78
	skupaj	4155	05

Tek. št.	T r o š k i	K	h
1	Razne tiskovine (vabila, pravila i. dr.)	160	20
2	Vnanjim odbornikom potnina k sejam (§ 15. društ. pravil)	189	60
3	Tisek društvenih knjig	1780	37
4	Vezava in razpošiljava knjig za l. 1901	136	20
5	Nagrada pisateljem	1340	—
6	Drugi upravni troški	51	90
7	V hranilnico naložena glavnica	464	—
8	Gotovina v blagajnici dne 15. junija 1902	32	78
	skupaj	4155	05

Ustanovna v znesku 464 K je naložena v mestni hranilnici ljubljanski na knjižico št. 33.117.

V Ljubljani, dne 15. junija 1902.

Senekovič l. r.,
blagajnik.

B. Računski sklep za II. upravno leto.

(t. j. za dobo od 16. junija 1902. do 15. junija 1903.)

Tek. št.	D o h o d k i	K	h
1	Blagajniški prebitok l. 1901.	32	78
2	Udnina: od 45 udov za leto 1901 180— K » 1158 » » » 1902 4632— » » 62 » » » 1903 248— »	5060	—
3	V plačna ustanovna	518	—
4	Obresti od ustanovnine leta 1902	22	84
5	Obresti začasno naloženega denarja leta 1902: pri mestni hranilnici 73'29 K » poštne hranilnici 6'01 »	79	30
6	Za prodane knjige	71	52
7	Darila pet posojilnic	130	—
8	Nepokrit primankljaj	288	03
	skupaj	6202	47

Tek. št.	T r o š k i	K	h
1	Različne tiskovine	82	20
2	Vnanjim odbornikom potnina k sejam (§ 15. društvenih pravil)	126	60
3	Tisek publikacij za leto 1902	2937	—
4	Vezava in razpošiljava knjig	417	79
5	Nagrade pisateljem	1956	99
6	Drugi upravni troški	163	89
7	V hranilnico naložena glavnica	518	—
	skupaj	6202	47

V mestni hranilnici ljubljanski na knjižico št. 33.117 naložena glavnica znaša:

za leto 1901	464 K
» » 1902	518 »
skupaj	982 K

Darovale so posojilnice:

v Ljutomeru	20 K
» Trebnjem	20 »
» Mariboru	50 »
» Šmarju pri Jelšah	20 »
» Celju	20 »
skupaj	130 K

Južnoštajerska hranilnica v Celju je kupila knjig za 30 K. Posojilnica v Celju je kot ustanovnik plačala 80 K; a posojilnica v Kojncih 40 K.

Senekovič l. r.,
blagajnik.

(Konec.)

Dopisi.

Goriško.

Iz sežanskega okraja nam piše prijatelj: V minulem šolskem letu so se nekoji učitelji baje pritoževali, da jim je c. kr. okrajni šolski svet določil premalo časa za izdelovanje referatov za uradno [okrajno učiteljsko konferencijo. Zaradi tega je c. kr. okrajni šolski svet na predlog stalnega odbora sklenil, da bo bodoča uradna okrajna učiteljska konferenca

dne 11. junija t. l. ob 10. uri predpoldne v šolskem poslopiju v Sežani. — Vzpored:

1. Pozdrav predsednikov in poročilo. 2. Volitev namestnika in in dveh zapisnikarjev. 3. Poročilo okrajnega šolskega nadzornika. 4. Boj proti alkoholizmu v ljudski šoli, način in sredstva, katerih naj se poslužuje isti. 5. Podrobni učni načrt za posamezne mesece iz nazornega nauka, čitanja in spisja, pravopisja in slovnice za enorazrednice. 6. Poročilo knjižničnega odbora:

a) o stanju okrajne učiteljske knjižnice;

b) o blagajniškem stanju iste.

7. Volitev stalnega odbora. 8. Volitev knjižničnega odbora. 9. Nasveti. (Te je predložiti do 1. junija 1904 c. kr. okrajnemu šolskemu svetu.)

Nalogo, pod točko 4 navedeno, izdelaj sleherni učitelj in učiteljica ter jo pošlji potom šolskega vodstva c. kr. okrajnemu šolskemu svetu do 1. maja 1904.

To vabilo izdajam z ozirom na § 4 ministrske naredbe z dne 8. maja 1872. l. drž. zak. in uk. št. 68.

Te dni je izšla nova brošura: »Die Kronländer der österreichisch-ungarischen Monarchie.« — »18 Kartenskizzen in Farben. Mit Text.« — To brošuro je izdal Hans Kintz, c. kr. učit. na nemški drž. ljudski šoli v Trstu. Brošura stane 1 K 10 h pri izdajatelju. To brošuro je c. kr. naučno ministrstvo z odlokom od 4. avgusta 1903, št. 26.016, odobrilo in dovolilo, da sme rabiti v nemških ljudskih in meščanskih šolah. — G. izdajatelj H. Kintz je preskrbel izdajo tudi s slovenskim in italijanskim tekstom ter predložil delo c. kr. naučnemu ministrstvu v odobrenje. Ker bo to delo gotovo odobreno, ga priporočujemo šolskim oblastvom in učiteljstvu v obilno naročitev, zakaj tako brošuro bo lahko imela šolska mladina v rokah in tudi učiteljstvo bo lahko razpolagalo s takimi zemljevidi, ker so izšli tudi v velikem formatu (70×98) za obešanje na šolske stene in stanejo 14 K. — Smelo rečem, da je to delo izborna, in tako nazornega učila za zemljepisni pouk nismo še imeli v ljudski šoli. —

—b—

Istra.

Iz Istre nam pišejo: Povsod po širni naši slovenski domovini se oglašča učiteljstvo. Štajersko, ki se mu ni potreba boriti za skorjico kruha, deluje pridno po svojih družtvih; Kranjsko imenitno vztraja v boju za kruh in za njim pridno ubira stopinje Goriško, le mi Istrani molčimo. Mogoče je vzrok našemu molku to, da se nam predobro godil. Ne, saj nismo nič bolje plačani kot so naši sosedi na Goriškem in tovariši na Kranjskem, a če upoštevamo še to, da nam vsa plačila I. vrste odnese učiteljstvo druge narodnosti, in draginja, ki splošno vlada v Istri, pridemo do sklepa, da se nam godi šo slabejše kot tovarišem na Kranjskem in Goriškem. Vzrok molku je le neka mlačnost, da, bolje rečeno, lenoba; vsak pričakuje, da se bo drugi boril, a ko bo priborjeno, bo že užival tudi on. Pri nas v Istri nimamo v deželnem zboru klerikalne in liberalne stranke, pač pa imamo slovensko in italijansko stranko. Ako povem, da se da slovenska stranka primerjati s kranjsko klerikalno, pa je jasno in očito, pri čem smo. Vem, da se dobe tudi med tovariši učitelji možje, ki mi bodo oporekali, a jaz sem prepričan, da ti možje imajo mreno na očeh in zato ne vidijo. Leta 1895. se je popravljal v deželnem zboru šolski zakon, in ta poprava je prinesla šolske takse, a slovanski poslanci so pomagali v to s svojo abstinenco. L. 1901. se je popravljal zopet šolski zakon, ta poprava je prinesla učiteljstvu mali

priboljšek, a zopet so slovanski poslanci pri tem le zavirali in gotovo ničesar pripomogli. L. 1903. t. j. v zadnjem zasedanju, je bilo določeno, da pride na dnevni red poprava učiteljskega penzijskega zakona. Tudi tu bi se bilo vsaj vdovam in sirotam nekaj izboljšalo, a glej smolo! — Nastopili so slovanski poslanci z obstrukcijo, in res je pomagalo! Učiteljski penzijski zakon ni prišel v razpravo, ker je zmanjkalo časa!

Sedaj pa naj mi še kdo reče, da niso istrski slovanski deželni poslanci verni drugi kranjskih klerikalcev!? Meni ne pomaga nič tudi oni zagovor, ki je bil v »Tovariševi« 34. števil. lanskega leta, ker se noče prijeti mrena mojih oči, za kar hvalim Boga.

Dr. Sitnež.

Društveni vestnik.

»Jubilejska samopomoč.« Društvenina za l. 1904. je ta mesec plačilna. Dotičnim, ki je še niso plačali, sem poslal položnice in jih prosim, da pošljejo čim prej 2 K 10 h. Člani, ki še niso vplačali za zadnji slučaj smrti († V. Jarc), imajo še poštno položnice in naj določijo skupni znesek 4 K 10 h. Na društvenikih je, da je pravi red v knjigah. Opomini povzročajo delo in stroške.

Fr. Ks. Trošt

t. č. predsednik.

Štajersko.

Gornjegrajsko učit. društvo ima svoje zborovanje v nedeljo, dne 7. svečna ob 10. uri dopoldne v šoli pri Sv. Frančišku Ksaveriju. Ker so na vzporedu važne točke, kakor n. pr. o »Lehrerbundu«, o »Zavezi« i. t. d., se pričakuje, da se zborovanja udeležijo vsi člani in sploh vse učiteljstvo našega okraja. Tiste gospice učiteljice pa, ki še niso člani društva, opozarjamo na to, da je pač sveta dolžnost vsake učiteljske osebe biti v učiteljskem društvu in se udeleževati zborovanj. Kdor ne stori tako, daje sebi slabo izpričevalo stanovske zavesti. — Skupno kosilo je v gostilnici Moserjevi in naj blagovoli vsak, ki se želi kosila udeležiti, pravočasno naznaniti g. Terčaku, nadučitelju ksaverijanskemu. Odbor.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo je imelo dne 6. januarja t. l. prav dobro obiskan letni občni zbor, pri katerem se je namesto došedanjega tajnika, tov. Brinarja izvolil kot tak tov. Hinko Šumer, dočim je bil ves ostali odbor z vzklikom še za tekoče leto zopet izvoljen. Društvu sta na novo pristopila tovariš g. Glinšek ter tovarišica gospa soproga njegova, oba od Sv. Jurja pri Rogatcu. Iz preglednega tajnikovega letnega poročila se je razvidelo, da je bilo društveno delovanje v pretečenem letu precej živahno. Blagajnikov račun, ki se je pregledal in potrdil, je izkazal za pretečeno leto 69 K 20 h dohodkov, 55 K 05 h izdatkov, tedaj 14 K 15 h prebitka. Tov. Hinko Šumer je na podlagi statistike poročal o stanju društev »Selbsthilfe« in »Jubilejska samopomoč«. Prvo ima 640 članov in 15000 K rezervnega zaklada, slednje kot manjše ima 183 članov in 2600 K rezervnega zaklada. Da bi se slovenska »Samopomoč« mogla hitreje razvijati, bi bilo treba malo več agitacije. Kar se tiče naročevanja lista »Schul- u. Lehrerzeitung«, glasila štajerskega »Lehrerbunda«, je društvo storilo isti sklep kakor lani, namreč da se društveniki ne morejo siliti k naročevanju kakega lista. Od vseh navzočih je glasoval samo en član za obvezno, vsi drugi za neobvezno naročevanje tega lista. Kakšno nadaljno stališče ima društvo zavzemanj napram »Lehrerbundu«, o tem se ni sklepalo, ampak ta zadeva pride pred občni zbor slov. spodnoštaj. »Zveze«.

Prihodnje zborovanje bo dne 2. februarja t. l. v Šmarju in sicer takoj po prihodu popoldanskega rogaškega vlaka.

Slovenjegraško učiteljsko društvo je imelo 6. prosinca svoj občni zbor. Častno so bile zastopane vse šole izven ene, ki dela vedno izjemo.

Žal naj jim je, ki so bili odsotni, da niso slišali novoletnega govora našega vrlega predsednika. Prešinjene s stanovsko zavestjo in z gorko ljubeznijo do poklica so bile besede, s katerimi nas je pozivljale k pridni udeležbi društvenih sestankov in vestnemu izpolnjevanju stanovskih dolžnosti.

Zavedajmo se — nam je klical — velike važnosti krepke organizacije, ne podcenjujmo pomena društvenih zborovanj. One naj bodo ognjišče stanovskih stremeljenj, vir stanovske samozavesti in navdušenja za poklic, vez, ki nas spaja k vzajemnosti in kolegijalnosti, shajališče tovarišev-somišljenikov, zatočišče onih, ki iščejo — tlačeni od težkih skrbi — razvedrila, tovariškega sveta in sočutja, novih moči za življenski boj — torišče resnega dela za stanovsko in občo naobrazbo. Sodelujmo vsi, vsak razmerno svojim močem. Ne bodimo tesnosrčni; vsak naj odkrito pove in zastopa svoje mnenje. Ločimo stvar od osebe. Naj se tudi časih duhovi razburjajo ter v hudem boju spoprimejo — liki svetlim iskram, ki odletavajo, kadar trešči jeklo ob kremen, se bodo rodile nove lepe misli in ideje in bistrili se bodo nazori, navidezna nasprotja pa izginejo. Ljubimo vsekdar odkrit boj, a brez vseh osebnosti. Za svojo maksimo pa si izberimo: »Več sodelovati, manj kritikovati — to velja!« — Govoru smo se odzvali s krepkim »Živio!«

Volitev odbora je imela ta-le izid: Fran Vrečko, predsednik (Slovenji Gradec), Ivan Trobej, njega namestnik, (Slovenji Gradec), Janca Vrečko, blagajničarica (Šmartin), Rudolf Mencin, tajnik (Št. Ilj.)

Tovariš Arnejčič nam je potem podal temeljito in stvarno oceno Marinovega dela »Risanje v ljudski šoli«. Nedostatek je po njegovem mnenju, da ni pri vsaki risbi razviden nje nastanek s pomočjo pomožnih črt in postranskih risb. Obžaluje, da teoretiški del ni spisan v slovenščini, kar smo vsi pričakovali, ker je delo v prvi vrsti namenjeno slovenskim šolam.

Občno pritrjevanje je sledilo izbranim izvajanjem. Prihodnje zborovanje se vrši dne 19. marca v okoliški šoli slovenjegraški.

Učiteljsko društvo za mariborsko okolico je imelo svoje glavno zborovanje 7. dne januarja let. leta v mariborski okoliški šoli. S posebno dobro udeležbo se tokrat ne moremo ponašati. Skoro polovica članov se je odlikovala s svojo nenavzočnostjo. Vzroki so znani. Mnogo je še pač takih, ki so mnenja, da bomo tudi brez njih opravili, ter da bodo uživali tudi oni, kar bomo dosegli, pa ne pomislijo, da se bomo le takrat lahko veselili uspehov prizadevanj, če bo stal vsak posameznik vsak čas z orožjem v desnici na braniku, če bomo upoštevali in se ravnali po geslu: V združitvi je moč. — Popolnoma napačno in našemu stanu jako škodljivo je, odtegovati se društvenemu sodelovanju. Ne pozabimo nikdar stare resnice: Kdor ni z nami, je zoper nas!

Po običajnem pozdravu naznani načelnik, g. Avg. Požegar, da je čestital v imenu društva okrajnemu glavarju, g. grofu Attemsju k novemu letu. Ta se je zahvalil za prijazno čestitko ter izrazil društvu svoje najiskrenejše želje. Načelnik se je udeležil kot odbornik 29. grudnia 1903. odborove seje »Lehrerbunda« v Gradcu. G. Killer je razlagal, kako je opazovati v učiteljstvu neko spanje, neko nazadovanje, ki pa utegne imeti za štajersko učiteljstvo slabe posledice; zakaj iz daljnih krajev »smrdi« po reakciji. Priporočal je tudi, da bi kolikor mogoče podpirali društvo »Lehrerschutz«, ker ne stojimo na popolnoma varnih tleh. Treba bi bilo torej storiti pravočasno potrebne korake, da bomo pripravljeni za vsak slučaj. Najprimerneje bi bilo, da se za to društvo na vsaki šoli pobirajo mesečni prispevki. G. Killer svetuje nadalje, naj skrbe posamezna učiteljska društva za to, da dobi učiteljstvo v okrajnih šolskih svetih več zastopnikov, najmanj dva, ter naj se že zdaj prav marljivo pripravlja na deželno učiteljsko konferencijo.

Zapisnik zadnjega zborovanja se odobri. Nato poroča g. načelnik o društvenem delovanju v pretečenem upravnem letu. Koncem l. 1902. je štelo društvo 49 rednih in 3 častne

člane. V l. 1903. so pristopili 4 novi člani, izstopila sta dva zaradi premestitve v drug šolski okraj. Društvo je imelo torej koncem l. 1903. 51 rednih in 3 častne člane. Ker ni bilo posebnih nujnosti, se odbor sam ni nobenkrat sešel. Društvo je zborovalo štirikrat. Pri prvem, drugem in tretjem zborovanju je predaval c. kr. okr. šol. nadz. g. dr. J. Bezjak o Kernovi teoriji o osebkju in povedku. Sklenilo se je, poslati zahvalo deželnemu in državnemu poslancu g. Robiču, ker se je pri zadnjem deželnozbornem zasedanju zavzel za odpravo krivičnega tretjega krajevnega razreda, ter zaupnico »Bundovemu« načelniku g. Killerju za njegovo vztrajno, nepristransko delovanje v prid štajerskemu učiteljstvu. Oba sklepa sta se izvršila po društvenem načelniku. G. Killer se je za izrečeno mu zaupnico tudi iskreno zahvalil. Izprožilo se je nadalje vprašanje o šolskih slugah ter določilo, da se spravi ta zadeva pred okrajno učiteljsko konferencijo. Koncem svojega poročila izrazi g. načelnik željo, da bi v tekočem upravnem letu vsi krepko in vztrajno delovali v prid našemu stanu in v prosepah šolstva ter da bi se prav marljivo oglašali za predavanja.

Blagajniške razmere tokrat niso bile tako ugodne kakor v l. 1902. Temu je vzrok, da se niso odzvali vsi člani svoji dolžnosti. Navzlic temu kaže blagajnica 57.75 K prebitka. Pregledovalcem računa se izvolita gg. Jos. Čonč in Jos. Vođušek ter najdeta vse v najlepšem redu.

Iz poročila zastopnika v okrajnem šolskem svetu, gosp. Avg. Požegarja, smo z velikim zadovoljstvom povzeli, da naš okrajni šolski svet ni nasprotnik, ampak velik prijatelj šolstva. Da pa navzlic temu ne gre vse vedno po želji nekaternikov, temu je krivo deloma občinstvo, deloma pa, žalibog, učiteljstvo samo. To bi naj skrbelo v prvi vrsti samo za ugled našega stanu s tem, da deluje učiteljsko osobje posameznih šol v medsebojni slogi in sporazumljivosti. Učiteljstvo naj bi stalo vedno na stališču pravega človekoljubnega moralnega življenja. — Na predlog g. M. Lichtenwallnerja se izreče g. Požegarju za njegovo uspešno, nepristransko delovanje v okr. šolskem svetu zahvala in zaupanje.

Prihodnja točka dnevnega reda — volitve — je izostala, ker se je potrdil enoglasno prejšnji odbor ter isti tudi sprejel svoje mandate. Za upravno leto 1904 je torej sestavljen tako-le: Načelnik: g. Avg. Požegar (Žitečka vas), načelnikov namestnik: g. rav. M. Nerat (Leitersberg — Krčevina), tajnika: gg. Ulrik Hauptman (Žitečka vas) in Miroslav Pučelik (Leitersberg — Krčevina), blagajničar: g. Fr. Lichtenwallner (ravnotam), odborniki: gg. Jos. Lasbacher (Ruše), Konrad Mejovšek (Reka), Jernej Črnko (Jarenina).

Društveni sklepi:

1. Zborovali bomo kakor doslej prvi četrtek vsakega drugega meseca; prihodnjič torej 3. dne marca. Zborovanje se bo naznanilo v »Učit. Tov.« in v »Steir. Schul- und Lehrer-Zeitung«.

2. Društveni odbor določi program, po katerem bomo delovali v tekočem upravnem letu, in sicer v pedagoško-didaktičnem in stanovskem oziru.

3. Da se načelniku breme nekoliko olajša, prepusti isti poročilo o kakem event. dopisu enemu izmed odbornikov.

4. Uvede se vprašalna skrinjica.

5. Blagajničar piše ob koncu leta vsem tistim, ki dolgujejo udnino za tekoče leto, da isto plačajo. Kdor se ne odzove svoji dolžnosti, se ne bo smatral več kot član društva. Tisti udje, ki še doslej za l. 1903. niso plačali članarine, naj se javijo, ali še žele biti člani društva ali ne, sicer se črtajo.

6. Tisti člani, ki pri tem zborovanju niso bili navzoči, pošljejo naročnino »Bundovega« organa v znesku 3.60 K g. Otterju v Wind-Hartmannsdorf ter članarino za »Lehrerbund« v znesku 40 h g. Schreithoferju v Tillmitsch pri Lipnici sami.

7. Učiteljstvo se prosi, da priporoča in razširja med ljudstvom »Kmetovalca«.*

Ormoško učiteljsko društvo je imelo dne 17. januarja t. l. v Ormožu pri povoljni udeležbi svoje glavno zborovanje. Navzočih je bilo 24 članov.

*) O našem listu pa niste ničesar sklepali? To ni lepo!

Društveni načelnik Ernest Slanc omenja učiteljstva in šole se tikajoče uspehe, ki si jih je štajersko učiteljstvo v pretečenem letu priborilo po svoji slogi in vztrajnosti. Seveda nas ti vspehi še niso popolnoma utešili, a bodo nam naj v izpodbudo v nadaljno skupno, edino in poštvalno delovanje.

Ker se »Lehrerbund« neustrašljivo poteza za zahteve vsega štajerskega učiteljstva, in ker je štajerskemu učiteljstvu že dosti izvojeval, pritrudi naše društvo »Lehrerbundovim« pravilom, ki določujejo, da mora biti vsak član »Lehrerbunda« tudi naročnik »Steierische Schul- und Lehrerzeitung«. Sklene se društveno udnino zvišati na 6 kron, od katerih se plača naročnina za »Steierische Schul- und Lehrerzeitung« in prispevki za »Zavezo avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«, za »Zvezo štajerskih slovenskih učiteljev in učiteljic« in za »Lehrerbund«. Na ta način v eno celoto zvezano in zavezano učiteljstvo mora vendar biti enkrat uslišano, če pride klic iz črez dve tisoč grl vedno za eno in isto: Dajte nam, kar nam gre! Da pa mora vsak slovenski učitelj in vsaka slovenska učiteljica biti naročnik »Učiteljskega Tovariša«, je pač umevno. Saj se je 44letni »Učiteljski Tovariš« tako ojunatil in ohrabil, da ga pač lahko z vsakim najboljšim stanovskim listom primerjamo. Ni številke, v kateri bi ne branil ognjevitosti svojih stanovskih tovarišev, ali se z jekleno vztrajnostjo ne potezal za našo boljšo bodočnost.

Društvo ima 38 članov, in sicer 30 rednih, 4 izvanredne in 4 častne člane. V pretečenem društvenem letu je bilo 5 zborovanj in 3 odborove seje. Letnih dohodkov je bilo 60·13 K, stroškov 33·90 K; čistega prebitka je torej 26·23 K. Na dolgu je 12 članov 40 K.

Za načelnika je bil izvoljen Anton Porekar, nadučitelj na Humu. Nov odbor pa je tako-le: sestavljen: podnačelnik: Simon Bezjak, nadučitelj pri Sv. Tomažu; blagajnik: Josip Rajšp, nadučitelj na ormoški slovenski šoli; tajnik: Adolf Rosina, učitelj na ormoški slovenski šoli, ter odbornika: Micika Žolnir, učiteljica pri Vel. Nedelji, in Anton Kosi, učitelj v Središču. — Nadučitelj Ernest Slanc se je izvolitvi za načelnika kakor v odbor odločno odpovedal. Prihodnje zborovanje se vrši 3. marca v Ormožu.

Uč. društvo za ptujski okraj je imelo svoje glavno letno zborovanje dne 7. prosinca 1904 v okoliški šoli ptujski. Udeležba je bila tokrat še precej povoljna, vendar smo še pogrešali marsikaterega in marsikatero, ki bi bil sicer moralno primoran, udeležiti se skupnega delovanja. — Ker je bil predsednik g. Fr. Sorn zadržan, udeležiti se zborovanja, je temu zborovanju predsedoval njegov namestnik g. Ivan Kaukler. Ta je vse navzoče prav srčno pozdravil, posebno še gosta g. Stempla, izrazil svoje veselje nad precej dobro udeležbo ter naznanil, da sta društvu na novo pristopila 2 člana, in sicer Okorn Vinko ter Korže Janez. Prečital je tudi pismo zadržanega dosedanjega predsednika, s katerim se ta zahvaljuje za dosedanjo čast in zaupanje, hkratu pa odklanja vsako zopetno izvolitev, ker je že itak z delom preobložen. Potem se je prešlo na dnevni red. Zapisnik zadnjega zborovanja je bil neizpremenjen odobren. Iz poročila tajnikovega je razvidno, da je društvo v preteklem letu sedemkrat zborovalo in marsikaj koristnega ukrenilo v prid šole in učiteljstva, a storilo bi bilo lahko še mnogo več, ko bi ne bilo med nami toliko mlačnežev. — Pri nekaterih društvih primejo takoj vsakega posameznega člana, če ga enkrat ni k zborovanju in se dovoljno ne opraviči, v našem društvu so pa celo taki, katerih ne vidimo nikoli pri zborovanju. Mogoče mislijo, da storijo že s tem svojo dolžnost, če plačajo udnino, pa temu ni tako. Vsakega pravega učitelja veže moralna dolžnost, da se udeležuje posvetovanj v prospah šole in našega stanu. Nihče naj ne misli; saj bodo brez mene tudi opravili. Ko bi vsak tako mislil, potem pa društvo itak nima več pomena. Pri blagajnikovem poročilu smo videli, da je imelo društvo v pretečenem letu 112 K dohodkov in 119 K stroškov, primankljava je torej 7 K. Da imamo primankljava, je krivo to, ker vsi člani ne izpolnijo svoje dolžnosti o pravem času. — Pregledovalca računov sta iste pregledala in našla v najlepšem redu. — Tajniku in blagajniku se je izrekla zahvala.

Temu je sledila volitev odbora. Ker je dosedanji poštvalni predsednik g. Fr. Sorn odklonil morebitno zopetno izvolitev za predsednika, je bil izvoljen kot nov predsednik g. Iv. Kaukler, nadučitelj na okoliški šoli ptujski. Dalje so bili izvoljeni tovariši in tovarišice: Sorn Franc, podpredsednik, Druzovič Henrik in Luknar Marija, tajnika, Kaukler Valentina, blagajničarica, Kajnih Valentin, knjižničar, Druzovič Henrik, pevovodja, ter Meško Franc in Vauhnik Mihael, odbornika.

G. Fr. Podobnik iz Hajdina je predlagal, naj se opozori odbor »Slov. Šolske Matice«, da v prihodnje ne da več tiskati svojih knjig v »Kat. tiskarni« in sploh v takih tiskarnah ne, kjer se tiska kak učiteljstvu sovražen list. Večino udov »Šol. Matice« tvorimo le napredni učitelji, naj nas odštejejo in videli bodo, kaj jim ostane. Sami si vendar ne smemo spletati vrvi, s katero nam hočejo zadržati vrat . . .

Na predlog tov. Ant. Peseka iz Narapel pa se je izrekla enoglasno solidarnost s kranjskim učiteljstvom, ki mora toliko trpeti od klike dr. Zlindre.

Slovenje-bistriško učiteljsko društvo je zborovalo dne 7. prosinca v Slov. Bistrici. Udeležba je bila dobra. Navzočih je bilo 20 članov.

Ko se je odobril zapisnik zadnjega zborovanja in za beležil pristop gg. Elise Vagaja in Terezije Zevnik, nas je prav prijazno pozdravil g. predsednik Jos. Sabati. Med drugim je tudi omenil, da se polasča učiteljstva neka mlačnost zaradi nekaterih pridobitev zadnjih let, kakor n. pr. regulacije plač, pokojninskega zakona, discipl. zakona itd. Ali je s tem že vse storjeno? Ali hočemo pri tem ostati? Dela je še mnogo, toliko ga je, da še v decenijah ne bomo počivali. Na delo torej!

Nato sklene društvo, da bo prispevalo k rezervnemu fondu »Zaveze« in »Lehrerschutzverein.« Pri vsakem zborovanju se pobira od prisotnih članov po 20 h; koncem leta pa se pošlje polovica prvemu, polovica zadnje imenovanemu društvu. Tudi naročnina za »Schul- und Lehrerzeitung« se naj izroči blagajničarici. Pobirala se bo pa meseca marca in avgusta.

Po poročilu g. predsednika o zborovanju juž. štajerske učit. zveze, v katerem opozori na velevažnost te zveze, je sledilo predavanje gdč. Ozane »Ovire našemu ugledu.« Korenita izvajanja, ostra sodba in lepo predavanje nas je presenetilo. Vsestransko priznanje naj ji bo plačilo za trud!

Nato nam je poročala gdč. blagajničarica O. Feigel o gmotnem stanju našega društva. Dohodkov je bilo 57·20 K, stroškov 42·61 K; torej je 14·59 K prebitka.

Zadnji del dnevnega reda je bila volitev. Predsednikom je bil izvoljen mnogozasluzni g. Jos. Sabati, ki prevzame s tem šestokrat vodstvo našega društva, podpredsednikom naš občespoštovani starosta, g. G. Polanec. Nadalje je bil izvoljen tajnik g. R. Košar, blagajnik gdč. O. Feigel, pevovodja g. J. Kokl, vodja godbe g. G. Polanec. V odbor so prišli gg. O. Vobič, J. Kokl in S. Šerbak.

Goriško.

Občni zbor ajdovske podružnice goriškega učiteljstva. Na vabilo odbora se je zbralo dne 10. decembra 1903. v prijazni šoli v Dobravljah lepo število ajdovskega učiteljstva. No, seveda manjkali so tisti, ki jim je mari vse drugo, samo stanovsko gibanje ne. Radi bi tudi vprašali: Čemu branijo svojim podrejenim učiteljem prihod k zborovanjem? Radi bi znali: zakaj gredo vsedrugam, in dobi se jih tudi tam, kjer bi bilo bolje, da bi ne šli, samo k občnim zborom — ne.

Tovariš Tomažič otvori zborovanje, a hitro poudarja, da spet manjka ena in ista compania bella. Dolce far niente! Da nato besedo tovarišu Medveščku, ki nam je podal lepe misli o volilni pravici.

Vse volimo! Državne poslance, deželne in občinske itd. To je prav, ali kako volimo in kdo voli, to je drugo. — V srednjem veku je veljalo stanovsko zastopstvo poleg absolutizma. Deželni stanovi (graščaki in višja duhovščina) so imeli oblasti: denar in vojake v državi; bili so država v

državi. Zastopstva mest so stopila proti koncu sedanjega veka. — Kmet in delavec nista imela nikakih volilnih pravic, bila sta brezpravna. — Šele z ustavo si je pridobil mali mož v 19. stol. nekoliko volilne pravice. Izvzemši 5. kurije se voli le na podlagi posestva in davka; a ne krvnega in posrednega.

Ker današnje volilno pravo ni pravično razdeljeno med vse sloje naroda, zato se glasi: dajte nam tajno, direktno in občno volilno pravico.

Tovariš Možina pravi, da se danes bije boj za volilno pravico; zlasti delavstvo je zato vneto. Dobe se danes tudi ljudje, ki se pehajo za to, mari jim je pa toliko kolikor za lanski sneg. Posebno na Kranjskem se bije ta boj med klerikalno in liberalno stranko. — Klerikalcem pa ni za stvar, ampak le za nadvlado! — Tovariš Mrmolja omenja: Tudi jaz se strinjam z vsemi točkami vol. prava; a nekaj je, ki nas tišči. Da bi bilo ljudstvo omikano, da, a ono ni. Temu je pri nas pripomogla duhovščina, ki je ljudstvo učila do leta 1870., a izkazala se je za slabega učitelja. Kanzelparagraf naj se uvede. — Tovariš Medvešček zagovarja vse svoje in dodaja: Učiteljstvu je dolžnost, da ljudstvo poučuje. Učiteljstvo naj kaže pot. Mi moramo imeti svoje prepričanje, ne pa, da nam je drugi vsiljujejo.

Možina reče, da se strinja z vsem. Naša šola pa je naredila v dobi 30 let veliko; čudežev ne smemo zahtevati. Ljudstvo naj se izobrazuje povsod: v šoli, na shodih.

Predsednik stavi predlog Medveščkov na glasovanje, ki je bil tudi sprejet.

Dobi besedo tovarišica Lavrenčič, ki nam poroča o učiteljici in njenem stališču. V lepih besedah pojasni težavni položaj ljudske učiteljice na kmetih napram šoli, v privatnem in javnem življenju. Ponosne so učiteljice, da so učiteljice, ker se v tem stanu dožene največ omike, ki je mogoča slovenskim dekletom pri njih gmotnem stanju. Učiteljem je dovoljeno večje plačilo, a nam ne. Imamo isto delo. Zahvaljuje se, da se borimo zanje. Toži, da morajo učiteljice sedeti celo življenje pri tuji mizi in spat v tuji postelji.

V javnem življenju bi si želele več prostosti. Njim ni treba straž, one se same zavedajo svojega dostojanstva. Doma ne more človek vedno čepeti. Dobra družba človeka razvedri. Gibljimo se prosto, nastopajmo samostojno. Manjka nam emancipacije. Gospodična obsoja z rezkimi besedami celibat učiteljic. Kličo: Združimo se, gg. tovariši, pa nam bodite vedno podpiratelji.

Medvešček pravi: Veseli me, da je gospica iz srca povedala, kje jih črevelj žuli. Vedno sem se potezal za vas, a bile so učiteljice našim težnjam zapreka.

Celibat je velika oslarija. Povsod bo že kmalu odpravljen, a na Goriškem ne.

Delovanje zunaj šole je do sedaj bilo ničevno. Upajmo, da se izboljša. Nastopite tudi ve, kjer je vaš tovariš. Zbirajte okolo sebe krog žen in deklet, učite jih.

Možina: Vidimo, da so ženske narodna zapreka. Ženske hodijo le v cerkev. Lepo bi bilo, da bi imele učiteljice v svojih vaseh društva, kjer bi poučevale petje, gospodinjstvo i. t. d.

Mrmolja pravi: Ženske so si zabile enkrat v glavo, da so pod okriljem moških in zato spe. Bile so malo samostojno misleče. Bile so orodje tistemu, ki jim je znal dobro dvoriti.

Mrljak pravi: Učiteljice so si vteple v glavo, da so nežni spol, a ta nežni spol ni, da bi se spustil v politično življenje. Njega naj varuje močnejša moška pest. A, drage, več poguma, več srca bi vam trebalo.

Medvešček: Odpirajo se vrata v javnost. Samostojno delo za stan, za narod. Mi smo ponosni na vas, ker imamo omikano ženstvo v stanu. Govorimo take stvari, ker želimo, da bi bile z nami enakopravne. Ven iz šole!

Predsednik pohvali gospico Lavrenčičevo. Pravi, da se danes marsikaj zdi nemogoče, a s časom pride vse. Stavi na glasovanje ta predlog: Učiteljice naj si ustanove v vaseh društva; pri vsakem zborovanju naj ena poroča o učiteljičnih težnjah. Sprejeto.

Tovariš Tomažič poroča o našem stališču po konferenciji. Smo vedno na mestu. Že znane stvari o jako perečem učiteljskem vprašanju, se niso rešile in tudi se ne bodo. Predlogi niso prišli na dnevni red konferencije, le ker so prišli z naše strani. Stališče naše po konferenciji je še suho, ker nismo ničesar dognali. Delajmo, pomagajmo si sami. Predlaga: Predloge, tičočee se našega gmotnega stanja ali pa tudi dotikajoče se naših pravic pri konferencijah, branimo z vsemi močmi. Zato naj se taki predlogi predložijo učiteljstvu že pred konferencijo, to naj potem ustvari svoje stališče in eventualni nastop pri konferenčnem zboru v prilog svojih zahtev. Sprejeto! Nato predsednik zaključil zborovanje.

Književnost in umetnost.

»Popotnik« ima v letošnji I. številki to-le vsebino: 1. V. Bežek: Moj odgovor. — 2. Požegar: Preveč ne bo nikdar. — 3. Ivan Ivanovič; Šolstvo v tujini. — 4. I. Šega: Pedagoški utrinki (LXXXIX.—XCIII). — 5. Književno poročilo. — 6. Razgled. Listek. — Pedagoški paberki. — Kronika.

»Knjižnica za mladino«. — Urejuje E. Gangl, učitelj na pripravljalnici mestne realke v Idriji. Tiska in zalaga »Goriška tiskarna« A. Gabršček v Gorici. Po daljšem prestanku izide v marcu 29. knjiga te knjižnice, namenjene naši mladeži. Ni častno za naše šolstvo, da se mora boriti to podjetje s tolikimi težkočami. Edino dežela Goriška stori svojo dolžnost. Med dosedanjimi naročniki, katerih ni bilo 400, je bilo na Goriškem naročenih čez 200 iztisov, torej nad polovico vseh. — Naravno, da je bilo treba počakati z nadaljevanjem toliko časa, da založnik proda kaj knjig ter krije vsaj glavne troške. — Po posredovanju založnika samega je kupil »Narodni sklad« v Gorici za šole gradiščanskega okraja (Njen laški okrajni š. svet nič ne stori za slov. otroke) za 300 K knjig (seveda s 33 $\frac{1}{3}$ % popusta), enako »Trgovska obrtna zadruga« otrokom v Gorici tudi za 300 K. Tem sta se pridružili dve štajerski posojilnici — in tako je prodano toliko knjig, da je večina primankljaja pokrita. — Zategadelj bo založnik dalje poizkušal srečo, ali je mogoče dobiti toliko naročnikov, da bi »Knjižnica za mladino« lahko izhajala brez takih desperatnih poizkusov ter bi ji bil obstanek zagotovljen.

»Knjižnica za mladino« izide letos v štirih trdo vezanih knjigah povprečno po 12 tisk. pol obsežnih. Naročnina znaša s poštino vred 3 K 20 v. ali 1 gld. 60 kr., t. j. po 40 kr. za vsako knjigo — kar je prav nizka cena.

Prosimo vse gg. tovariše, da pridobivajo naročnike. Vsaka šola bi morala dobiti vsaj po toliko iztisov, kolikor je razredov. — Najbolje je, ne odlašati, marveč takoj oglasiti se ter poslati naročnino na naslov: »Goriška tiskarna« A. Gabršček — v Gorici.

Knjige »Slov. Šolske Matice« so izšle. Oceno pri nesemo v bodočih številkah.

Izgubljena sreča. Spisal Rudolf Vrabl. O knjižici kaj več prihodnjič.

»Knajpovec.« Izhaja zadnji dan vsakega meseca v zvezkih, obsežnik 16 strani. Glavni urednik J. Okič-Jereb ravnatelj Knajpovega zdravilišča v Krapini. — Izdaja ga založarna »Goriška tiskarna« A. Gabršček v Gorici. Letna naročnina 2 K. Vse prijatelje Knajpovskih naukov vabimo k sodelovanju. Spise, dopise itd. je pošiljati uredniku v Krapino, naročnino in oglase na upravništvo lista v Gorico. Naslov: Upravništvo lista »Knajpovec« v Gorici.

»Slovenski Sokol.« V Ljubljani je začel izhajati nov list »Slovenski Sokol«. Ime pove smoter. Na leto stane 2 K 50 h. Izhaja vsakega 25. v mesecu.

Spominjajte se ob vsaki priliki „Zavezinega“ rezervnega fonda!

Vestnik.

Učiteljski konvikt. Popravek. V zadnjem izkazu se je pri tvrdki Fr. Ks. Souvanovi urinil tiskarski pogrešek; namesto 2642 K mora stati pravilno 5642 K.

Osebnosti. Imenovani so: Antonija Rot za učiteljico v Krašnji in Evgenija Kalan za učiteljico na Trati, Za nadučitelje so imenovani: Ivan Pirnat za Zg. Krko, Ivan Zupančič za Radeče pri Kranjski gori, Fran Kopitar za Catež in Ivan Demšar za Sv. Marjeto. — G. Fran Rant v Jesenicah je dobil nadučiteljsko mesto v Radečah, Ivan Sprachmann v Podbrezju je postal definiten, gdč. Anica Fabijanová pa je premeščena iz Dragatuša v Semič.

Osebnosti na Štajerskem. V pokoj je šel nadučitelj pri Sv. Petru nad Laškimi, Jernej Troha. Stalni učitelj na Planini je postal Emil Križman, stalna učiteljica na dekliški šoli v Smarju pa je postala dosedanja ondotna suplentinja Marija Zupančič.

»Domoljub«, umazani privesek »Slovenčev« in pobratim »Slovenskega Učitelja«, v zadnji svoji številki zopet infamno ščuje proti učiteljstvu. Ker bero »Domoljuba« zgolj nerazsodni kmetiški ljudje, je namen njegovega protiučiteljskega pisanja prozoren. Ta »Domoljubova« infamnost je mestoma tako neumna, da se ji bodo v resnici smejale kože, če jim ta cunjia ravno slučajno pride kdaj pod noge. Da igrajo tudi v tem izbruhu klerikalne zlobne osebnosti veliko vlogo, je seveda popolnoma umljivo, saj smo vajeni pri klerikalnemu časopisju, da mu ni nobeno sredstvo pregrdo in prenepošteno, da ne bi popolnoma vzel človeku dobrega in poštenega imena. Zato beremo skoro na vsaki strani ime kakega učitelja (nekatero tudi po dvakrat) in poleg njega celo gnojišče natolcevanj! — Sedaj pošiljajo »Domoljuba« tudi na Koroško, da bodo še tam podpihovali umirajoče slovensko ljudstvo proti slovenskemu učiteljstvu. Iskreno nam je žal, da je celovski »Mir« padel tako nizko, da ponuja to smrdljivo hrano svojim bralcem in tako pomaga raznašati obrekovanje poštenega in delavnega kranjskega učiteljstva preko domačih mej! Naša čast zahteva, da proti temu protestujemo! Ako ne bodo v Celovcu uvaževali našega glasu, bomo primorani, da zabrenkamo na druge strune, katerih glas bo vzdignil vse naše napredno učiteljstvo z mogočno vojsko proti ljudem, ki nimajo posla samo pri »Miru«, nego tudi kje drugod. Klerikalizem razdira in uničuje vse, kar ni z njim, takisto bomo morali začeti tudi mi in bomo razdirali in uničevali vse, kar je v zvezi z njim in kar nam krade ime, čast in zaslužek! Somišljenikov nimamo samo na Kranjskem, Štajerskem, Primorskem in v Istri, imamo jih tudi na Koroškem, torej bo naše delo lahko! Torej: aut — aut!

Na popravke gospice A. P. odgovarjamo to-le: Mi smo že davno naredili križ čez gospico kolegino in jo postavili tja, kjer so naši najhujši nasprotniki. Nismo se name-ravali prerekati ž njo, ker nam je le za stvar in ker smo načelni nasprotniki prazne polemike, a ker bi naš molk tol-mačili klerikalni prijatelji v svojo korist in ker nas je gdč. A. P. v popravku prav pošteno izzvala, smo dolžni nekoliko odgovora. — Res je, da se je gospica A. P. udeležila zborovanja kot članica, če se sedaj sama, ko ji to kaže, kot tako smatra; res je, da je že pred enim letom poudarjala, da bo izstopila iz društva in od takrat tudi ni več izpolnjevala svojih dolžnosti napram društvu; res je, da jo je pri zborovanju smatral vsak le kot odbornico Slomškove podružnice; res je, da je bil Koblar prav kmalu natanko o vsem poučen, četudi mu ni tega osebno nesla na nos, kar nikjer nismo trdili; res je, da je bilo društvo denuncirano na dež. šol. svet zaradi politikovanja in da je isti že storil neke korake v tej zadevi; res je, da ni ona pod-

pisana na dotični ovadbi; res je, da ve ona prav dobro, kdo je podpisan; res je, da se je udeležila dva dni po zborovanju Miklavževega večera izobraževalnega društva v Kranju, kjer so se z navzočo duhovščino prav natanko pomenili in tudi o tem, kar ni stalo v privohunjenem konceptu; res je, da je izkušala kesneje vso krivdo zvaliti na svojo kolegino; res je, da ni ne od odbora ne od predsednika ne po § 37. društvenih pravil zahtevala zadoščenja, ampak prepustila vso zadevo onim, ki so podpisani na ovadbi; in slednjič je res, da je z vidnim veseljem pravila nadučitelju, ko ji je očital njeno nelepo ravnanje nasproti društvu, da bo, ko bo kot priča zaslišana, povedala, da se je v šoli — preveč politikalno. — S tem je za nas ta neprijetna zadeva končana, komentar naj si napravi razsodni čitatelj sam!

Med smeti so vrgli tudi kranjskega poslanca Povšeta. Zadnji »Domoljub« prinaša namreč na prvi strani njegovo podobo, okoli podobe pa se vije venec obrekovanj tistega učiteljstva, ki ga je baš poslanec Povše hvalil in mu obljubljal pomoč klerikalnih poslancev na znanem velikonočnem shodu. Da ni Povšetovo stališče posebno čvrsto v Susteršičevi milosti, nam je dobro znano, a da bodo vrgli starega in za klerikalno stranko zaslužnega moža med smeti, si pa vendar nismo mislili. Če bi smel, bi g. Povše proti temu gotovo protestoval, a ker delajo klerikalni vodje s svojimi ljudmi, kar hočejo, si tega ne bo upal, ampak najbrže se bo samo tolašil z rekom: »Nehvaležnost je plačilo (klerikalnega) sveta«. — Pozvedeli smo, da pride na isto mesto in v enak okvir v doglednem času tudi »tovariš« in poslanec Jaklič. Ta najbrže ne bo niti mislil na protest!

Za našo „Pisarno“. Dobro je bral levite g. dohtar Tepka nekaterim učiteljem zaradi šol. uradovanja v 3. štev. »Učit. Tov.«. — Površnost je pač splošna lastnost ubogega človeštva, tuptam jo nahajamo v vsakem stanu. Tudi jaz sem se čutil prizadetega, a tolaži me zavest, da zaradi tega ni trpel nihče kake škode. Gosp. dohtarja Tepko poznam že zdavnaj kot natančnega in moža rednosti.* Zato pa je treba posebnega talenta, do take popolnosti se ne povspnem nikdar. — Zlobni škrt pa je vendar posegel v 3. točko napominanega članka ter jo hudomušno pomešal; zakaj »Veränderung-Ausweis« za provizorično ali stalno nameščenje je na Štajerskem popolnoma iz rabe. Torej v makulaturo ž njim! Namesto te tiskovine je sedaj v veljavi edino le tiskovina: »Naznanilo nastopa službe — Dienstantritts-Anzeige«, ki se tudi direktno pošlje na c. kr. deželni šolski svet, za pregled pa še 1 izod na okrajni šolski svet. Rabi pa se samo tedaj, kadar učna oseba faktično nastopi novo službo. Poprej je bilo treba tudi naznaniti, če je n. pr. učna oseba na isti šoli stopila iz provizorične službe v definitivno ali iz ene plačilne stopnje v drugo višjo; sedaj pa odpade to naznanilo. Na zadnji strani te tiskovine je itak natančno poučilo za sestavljanje. — S to opazko nisem hotel dati gosp. dohtarju »pod nos«, ampak napisal sem jo zato, da bi kak površen nadučitelj na plačo težko čakajočega tovariša ne zvodil »za nos«.

Častilec g. dohtarja Tepke.
Šest Metelkovih ustanov do leto 1904. v znesku po 84 K je razpisanih. Pravico do njih imajo ljudskošolski učitelji na Kranjskem, ki se odlikujejo po izjavi predpostavljene šolske oblasti z nravnostjo, stanovsko pridnostjo, skrbnim gojenjem slovenskega jezika in s plemenitenjem sadnega drevja ter z negovanjem šolskih vrtov vobče. Prosilci morajo vložiti pravilno opremljene prošnje do konca meseca sušca t. l. pri predstojnem c. kr. okrajnem šolskem svetu.

Listnica uredništva.

L. M. v M. Vaše pismo smo odposlali enemu izmed svojih doktorjev. Ta Vam potem odgovori. — Nekatera društvena poročila nam dohajajo tako pozno, da ne moremo z njimi v list. Prosim v tem pogledu več točnosti. — Nekateri se hudujejo, ako ne priobčimo takoj poslanih spisov.

* Ne verjamemo, da bi ga poznali, zakaj naše dohtarje ne pozna nihče nego mi sami.

Radi bi jim ustregli, a mnogokrat nam ni mogoče, ker nam tega ne dopušča prostor. Zato se ne smejo jeziti! — V današnji številki smo začeli priobčevati daljšo serijo člankov »Z orožjem v roki in rezervi — na Amonite!« Ti članki bodo brez dvoma silovito vplivali. Nekaterim se bodo morda zdeli mestoma suhoparni, vendar je tako potrebno in prav, da bomo potem tem lažje delili smrtonosne udarce. Kadar izstrelimo ta smodnik in ako se Amonitov nič ne prime, pridemo z drugim orožjem, ki ga imamo tudi še v rezervi in ki bo zanesljivo učinkovalo. Bilo bi torej dobro, da potpe prijatelji in neprijatelji toliko časa, dokler ne čujejo popolnega našega glasu. Ze iz tega je razvidno, da smo na vsak, še tako hud in krvav boj docela pripravljeni, in da se ne bojimo sovražnika, čeprav je še tako močan! Naše potrpežljivosti je sedaj konec! Toliko žaljenja, zasmehovanja in obrekovanja, pa tudi materijelne škode so nagromadili na naš stan, da ne moremo in ne smemo kar nič več potrdeti, sicer bi bili strahopetni zajci in boječe kukavice, ki bi ne bili vredni zaupanja svojih tovarišev!

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 178. Kranjsko.

Na trirazrednici v Knežaku je eno učno mesto stalno popolniti. Prošnje so vlagati semkaj do dne 20. februarja 1904. Okrajni šolski svet v Postojni, dne 19. januarja 1904.

Št. 74. Štajersko.

Na sledečih šolah III. krajevnega razreda namesti se s pričetkom poletnega tečaja 1904 po eden učitelj oziroma učiteljica definitivno:

- 1.) na trirazredni ljudski šoli v Gotovljah, okraj Celje;
- 2.) na trirazredni ljudski šoli v Gomilskem, okraj Vrankso;
- 3.) na 4razredni ljudski šoli v Št. Jurju ob Taboru, okraj Vrankso.

Pravilno opremljene prošnje se naj postavnim službenim potom vložijo do dne 15. svečna 1904 pri dotičnih krajnih šol. svetih. Celje, dne 15. prosinca 1904.

Pripravniški tečaj v Idriji.

Spisal prof. Makso Pirnat.

(Dalje.)

Krajni šolski nadzornik v Idriji se je na ta migljaj od strani ordinarijata obrnil dne 18. aprila l. 1850. na ravnatelja Legata s pismeno prošnjo, naj mu ta v posebnem poročilu razloži svoje mnenje o nastopnih dveh točkah:

a) kateri so razlogi, ki govorijo za ustanovitev omenjene dvorazredne nižje realke v zmislu knezoškofijskega ordinarijata, in sicer z ozirom na krajevne idrijske razmere, z ozirom na duševno nadarjenost in na obisk šolo pohajajočih otrok;

b) zaznamujejo naj se predmeti, ki bi se poučevali v teh dveh letnikih s posebnim ozirom na rudarstvo; koristno bi bilo pozvedeti, kateri predmeti se poučujejo na ljubljanski nižji realki.

Sicer pa naj blagovoli ravnatelj sploh vse navesti, na kar bi se moralo v tej šolski zadevi (namreč pri ustanovitvi nižje realke) ozirati. Za svet je krajni nadzornik v tej stvari tudi vprašal učitelja Mihaela Putreta.

Na omenjeni dve vprašanji je ravnatelj Karol Legat v daljšem poročilu odgovoril dne 10. julija istega leta. To poročilo je sestavljeno jako skrbno; Legat v njem iskreno za-

govarja ustanovitev nižje realke v Idriji in podaja jako praktičen načrt, kako naj se uredi ta realka, da bo odgovarjala krajevnim idrijskim razmeram. Legatova izvajanja so tako temeljita, da bi ne bila mogla nižja realka niti po petdesetih letih dobiti bolj spretnega in bolj unetega zagovornika. Zaraditega navajam Legatovo poročilo doslovno.

Glasi se:

»K točki prvi. Kar se tiče razlogov, ki dokazujejo potrebo, da se ustanovi nižja realka na glavni šoli v Idriji, hoče podpisaneec navesti nastopne misli, na katere bi se bilo treba ozirati, in katere podpirajo omenjeni predlog:

V celi kronovini kranjski je samo ena nižja realka, namreč v Ljubljani, ki pa je prenapolnjena in v katero se ne more sprejeti noben učenec več; ta okolnost jasno govori za ustanovitev še druge podobne šole, do katere nima lahko kak kraj na Kranjskem več pravic, kakor baš Idrija, kajti:

1. Ni noben kraj na Kranjskem razen Ljubljane tako obljuden kakor imenovano rudniško mesto, kjer znaša število duš nad 4500. Pač je nekaj župnij z enako velikim številom duš, toda prebivalci so raztreseni daleč okrog po ravnem in po hribovju; zaraditega število šolskih otrok, ki bi se mogli prideliti sredi župnije nahajajoči se šoli, niti od daleč ne dosega tolikega števila kakor v Idriji, kjer je prebivalstvo koncentrirano v okrožju dobre četrt ure.

2. Pri obstoječih razmerah je malo upanja, da bi si mogli otroci rudarjev na drug način služiti svoj kruh kakor njih starši, namreč z rudarstvom, pri čemer bi pa bila otrokom jako koristna višja izobrazba, da bi bili s časom sprejeti med nadzorniško, rudniško osobe, ali da bi vsaj dosegli pazniško mesto, si tako ustanovili boljše življenje in bi ne bili primorani, opravljati izključno opravila navadnih rudarjev.

3. Poleg tega bi bilo v resnici škoda, ako bi se ne ponudila prilika nadaljne izobrazbe baš idrijski mladini, med katero je razmeroma mnogo odličnih talentov, kar dokazuje lepo število vrednih mašnikov med višjim in nižjim duhovništvom, ki so izšli iz tega prebivalstva. Ker idrijski mladini vsled revščine ni mogoče, drugod si prisvojiti višje izobrazbe, tedaj bi ji bilo pač jako ustrezno, ako bi se ji omogočilo, da bi v domačem kraju pohajala izobraževalen zavod, na katerem bi si mogla razširiti svoje duševno obzorje. Ako je bila želja po takem zavodu že doslej uvaževanja vredna in posebno primerna, je sedaj še tembolj, ker se je opustila dosedanja manipulacija pri čiščenju rude, kjer je dobilo posla vedno precejšnje število dečkov, ki ga pa odslej ne bodo več dobili. Vsled tega pa bodo imeli sedaj priliko, brez gotovega dela leno postopati in se udati zgodaj različnim strastem, ki izvirajo iz lenobe. Nekateri dečki, ki še v prejšnjem času niso mogli biti takoj sprejeti zaradi prevelikega števila, so tri, tudi štiri leta pohajali tretji razred, toda naposled z majhnim pridom, ker so misleč, da jim je že vse znano, premalo trudili in ker so se dolgočasili pri ponavljanju enih in istih predmetov. Predmeti, ki bi se učili na nižji realki, bi vsled mika novosti provzročili mnogostransko zanimanje, ukaželjnost bi se vzbudila in mladina navajala k marljivosti, od katere bi potem žela blagodejne sadove.

(Dalje.)

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Idriji. Naročnino pa prejema gosp. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 18 K, $\frac{1}{8}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.